

Оксана КУНЦЬО
викладач кафедри іноземних мов,
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»,
м. Кам'янець-Подільський

РОЛЬ ІНФЕРЕНЦІЙНОЇ МЕТОНІМІЇ У МОТИВАЦІЇ МОВНИХ КОНСТРУКЦІЙ

Когнітивна лінгвістика тлумачить мовні конструкції з точки зору мотивації [6]. Згідно із лексико-конструкційною моделлю, лінгвістам варто бути обізнаними з інференційними процесами формування значення, що буде особливо корисним для мотивації деяких мовних явищ [6]. За А.Барселаною, інференційна метонімія є однією з ключових операцій у мотивації форми та значення конструкції [5, с. 9]. Разом із метафоричною, образно-схематичною та пропозиційною моделями метонімія розглядається когнітивістами як фундаментальна когнітивна модель, що відіграє вирішальну роль у семантичній структурі та граматиці мови на всіх аналітичних рівнях [2, с. 363-370]

У когнітивній лінгвістиці, лексика, морфологія та синтаксис не розглядаються як автономні мовні компоненти, а вважаються ідентичними за своєю природою, оскільки всі вони є символічними, складаючись із пар форми та значення [3, с. 24]. У лексико-конструкційній моделі значення, запропонованій Ф. Руїс де Мендоса, опис конструкції полягає у поєднанні форми та значення, де форма забезпечує доступ до значення, а значення реалізується завдяки формі. Такі конструкції можуть зустріти на будь-якому значущому формальному рівні, починаючи від морфем, слів і фраз і аж до складнопідрядних речень [6].

Лексико-конструкційна модель, об'єднує прагматичний і дискурсивний виміри використання мови в свій описовий і пояснювальний апарат [6]. Дана модель відрізняється від інших підходів тим, що робить

акцент на когнітивному моделюванні як на корені прагматики та дискурсивної діяльності майже так само, як і на корені лексичної та граматичної структури [6].

Мовні вирази конструюють концептуальний зміст з точки зору виразності або фокусу уваги [3, с. 26]. У стосунках, тимчасових чи позачасових, один учасник виявляється більш помітним, ніж інший(і). Це називається траєктором або учасником первинного фокусу, тоді як учасник вторинного фокусу називається орієнтиром [3, с. 27]. Метонімія працює, виводячи на передній план і водночас надаючи концептуальної виразності певному елементу, в той час як інші елементи залишаються на задньому плані [6]. В традиційному розумінні, концептуальна метонімія полягає в мапуванні когнітивної сфери-джерела на сферу-мету/ціль, які знаходяться в одній функціональній області та пов'язані прагматичною функцією, завдяки чому ментально активується ціль [1]. Проте, концептуальна виразність відіграє таку важливу роль у створенні та інтерпретації метонімії, що деякі лінгвісти стверджують, що визначення метонімії базується на понятті виділення, яке визначається як підвищення нецентрального домену до основного статусу [6].

Лексико-конструкційна модель передбачає конструкцію значення як залучення конструкційних і інференційних механізмів [6]. Інференційна функція, початково притаманна метонімії, а такі її функції як референтна та мотиваційна, все ж, є результатом інференції. Ці функції не є взаємовиключними, і вони часто зустрічаються одночасно в одній події використання. У всіх цих випадках, коли вперше було використано певне значення конструкції, концептуалізатору, щоб ідентифікувати це значення потрібно пройти через (ймовірно, дуже короткий) інференційний процес, керований метонімією [2, с. 391]. За А. Барселоною, коли спостерігаємо різні випадки значення та форми конструкції з метонімічною мотивацією,

повинно бути зрозуміло, що мотиваційна та/або референційна роль цих метонімії ґрунтується на їхній інференційній ролі [2, с. 391]

Інференційний зв'язок можна зробити явним за допомогою дискурсивних маркерів [6]. Найвищий рівень опису, який використовується в розрізі лексико-конструкційної моделі, стосується дискурсивних відносин, які є важливою вимогою для його загальної зв'язності, яка досягається таким інференційним механізмом як когерентність, а також через конструкційні ресурси (когезія) [6]. Контекст, у тому числі граматичний, також має значення для розвитку нового значення, проте, в тих випадках, коли контекст неоднозначний або надто бідний, концептуалізатор залучається в інференційний процес, який мотивував появу значення чи форми синтаксичної конструкції, в основі якого полягає метонімія [2, с. 392].

Загалом в лексико-конструкційній моделі розрізняють чотири рівні опису і пояснення значення. Вихідні дані для кожного рівня базуються на потенційній комбінації значень, що впливають із конструкційних характеристик і керованої інференційної діяльності (скерована інференція) [6]. Іншими словами, елементи з кожного описового шару, які можуть відрізнитися за складністю та природою, або поєднуються послідовним чином, або діють як підказка для інференції, таким чином даючи повністю відпрацьовані репрезентації значення [6].

Так, наприклад, роль метонімії у значенні умовної конструкції, що належать до найвищого четвертого рівня опису, полягає у мотивації конструкційного значення (вона мотивує конвенційне значення конструкції) і скеруванні інференції до цього значення [2, с. 382]. Метонімія просто активує імпліцитні ролі передумови та висновку, які концептуально суміжні як сфера-джерело (у цьому випадку гіпотетичний результат) і сфера-ціль (передумова) [2, с. 382]. Проте, слід пам'ятати, що інференція не може бути зведена виключно до метонімії, яка, радше, концептуально

скеровує процес прагматичної інференції і, зазвичай, діє під тиском прагматичних комунікативних принципів і на основі контекстуальної інформації [2, с. 394].

Список використаних джерел:

1. Barcelona A. Clarifying and applying the notions of metaphor and metonymy within cognitive linguistics: An update. *Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast*. 2009. pp. 207–277. URL: <https://doi.org/10.1515/9783110219197.2.207>
2. Barcelona A. Motivation of construction meaning and form. The roles of metonymy and inference. *Metonymy and Metaphor in Grammar*/ ed. by K-U. Panther, L. L. Thornburg and A. Barcelona. Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2009. pp. 363–401.
3. Broccias C. 2. Cognitive Grammar. *Current Approaches to Syntax: A Comparative Handbook* / ed. by: A Kertész, E. Moravcsik, and C. Rákosi. Berlin, Boston : De Gruyter Mouton, 2019. pp. 23–48. URL: <https://doi.org/10.1515/9783110540253-002>.
4. Langacker R. W. Cognitive Grammar: A Basic Introduction. New York : Oxford University Press, 2008. 562 p.
5. Ruiz de Mendoza F. J., Peña M.S. Introduction: as strong as its foundations, as wide as its scope. *Cognitive Linguistics: Internal dynamics and interdisciplinary interaction* / eds.: F.J. Ruiz de Mendoza, M.S. Peña. Berlin-New York: Mouton de Gruyter, 2005. pp. 1–13.
6. Ruiz de Mendoza F. J., Galera A. *Cognitive Modeling. A Linguistic Perspective*. Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins, 2014. URL: <https://doi.org/10.1075/hcp.45>